

TUSSEN NEW YORK EN GENÈVE: VN-KRONIEK September – november 2022

Margarita Avramtcheva, Bram Burger & Eva te Dorsthorst *

Samenvatting | Deze kroniek informeert over ontwikkelingen met betrekking tot de mensenrechten in de diverse organen van de Verenigde Naties. Daarbij komen zowel de politieke mechanismen (onder meer de Algemene Vergadering en de Mensenrechtenraad) aan de orde, als de diverse verdragscomités.

Navigator van Wolters Kluwer | NTM-NJCM Bull. 2023/08

VN-Veiligheidsraad

De Veiligheidsraad werd in september voorgezeten door Frankrijk, in oktober door Gabon en in november door Ghana. In de afgelopen drie maanden ging de meeste aandacht uit naar de aanhoudende oorlog in Oekraïne en de onrust in het Midden-Oosten.¹

In september is een spoedvergadering gehouden naar aanleiding van de brief van 13 september 2022 van de permanente vertegenwoordiger van Armenië bij de Verenigde Naties, gericht aan de voorzitter van de Veiligheidsraad.² De Armeense minister van Buitenlandse Zaken diende de brief in, waarin wordt beweerd dat Azerbeidzjan openlijke grootschalige agressie tegen de Republiek van Armenië is gestart, waarbij zware artillerie en onbemande vliegtuigen (drones) worden ingezet en Armeense militaire posities en civiele infrastructuur in verscheidene regio's zijn aangevallen.³ Verder werden er twee resoluties aangenomen. De eerste betrof de verlenging met een jaar van het mandaat van de speciale adviseur en het onderzoeksteam ter bevordering van de verantwoordelijkheid voor de misdaden van Da'esh/Islamitische Staat in Irak.⁴ De tweede resolutie ging over de verlenging van de machtiging om voor de Libische kust schepen te onderscheppen die verdacht worden van migrantensmokkel en mensenhandel. Met toestemming van de vlaggenstaat kunnen schepen in volle zee worden geïnspecteerd indien er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat zij mogelijk worden gebruikt voor het smokkelen van migranten of mensenhandel.⁵

In oktober diende de Raad zijn 'speciale verslag' in over het veto van de Russische Federatie over de ontwerp-resolutie inzake 'handhaving van vrede en veiligheid in Oekraïne'.⁶ Resolutie

- M.S. Avramtcheva heeft een LL.M. Public International Law aan de Universiteit van Oslo en schrijft deze bijdrage op persoonlijke titel. B. Burger is functionaris gegevensbescherming. E.C.E. te Dorsthorst is promovenda aan Universiteit van Luxemburg.
- 1 'UN Security Council in Review September 2022', SCPCRB/SCAD september 2022, 'UN Security Council in Review November 2022', SCPCRB/SCAD november 2022, 'UN Security Council in Review October 2022', SCPCRB/SCAD oktober 2022.
- 2 'UN Security Council in Review September 2022', SCPCRB/SCAD september 2022.
- 3 Veiligheidsraad (13 september 2022), 'Letter dated 13 September 2022 from the Permanent Representative of Armenia to the United Nations addressed to the President of the Security Council', *UN Doc S/2022/688*.
- 4 Resolutie 2651 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (13 juli 2022), *UN Doc S/RES/2651 (2022)*
- 5 Resolutie 2652 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (13 juli 2022), *UN Doc S/RES/2652 (2022)*; Resolutie 2240 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (9 oktober 2015), *UN Doc S/RES/2240 (2015)*.
- 6 Veiligheidsraad (7 oktober 2022), 'Letter dated 4 October 2022 from the President of the Security Council addressed to the President of the General Assembly', *UN Doc A/77/551*.

2653 werd aangenomen met daarin een nieuwe sanctieregeling voor Haïti, met onder andere een reisverbod en bevrozing van tegoeden.⁷ Voorts werden unaniem de mandaten van de VN-verificatiemissie in Colombia en de VN-ondersteuningsmissie in Libië verlengd.⁸ De Veiligheidsraad veroordeelde daarnaast de ongrondwettelijke regeringswisseling in Burkina Faso op vrijdag 30 september door middel van een militaire machtsovername.⁹

In november hield de Raad samen met de Algemene Vergadering gelijktijdige verkiezingen voor het Internationaal Gerechtshof, waarbij Leonardo Nemer Caldeira Brant uit Brazilië werd verkozen tot rechter van het Internationaal Gerechtshof.¹⁰ De Russische ontwerpresolutie over bedreigingen voor de internationale vrede en veiligheid werd niet aangenomen, wegens drie stemmen tegen en tien onthoudingen.¹¹ Deze resolutie beoogde de oprichting van een commissie bestaande uit alle leden van de Veiligheidsraad, die een onderzoek zou instellen naar de beweringen van de Russische Federatie dat de VS en Oekraïne hun verplichtingen krachtens het Verdrag tot biologische wapens niet nakomen.¹² Ook verlengde de Raad maar liefst vier mandaten: die van de troepen van de EU in Bosnië en Herzegovina (EUFOR-operatie Althea), de troepen van de VN in Abyei (een betwiste regio tussen Sudan en Zuid-Sudan), de Resolutie 2662 van 2022 in Somalië ter bestrijding van Al-Shabaab en het zogenoemde Comité 1540 tot 2032. Comité 1540 ziet toe op het begrip en aandacht van de VN uit Resolutie 1540 (2004) en hoofdstuk VII van het Handvest, om de verspreiding van nucleaire, chemische en biologische wapens te hanteren en hun dat overbrengingsmiddelen een bedreiging vormt voor de internationale vrede en veiligheid.¹³

De Mensenrechtenraad

Op verzoek van Duitsland en IJsland is de Mensenrechtenraad (hierna: Raad) bijeengekomen in de vorm van een speciale sessie om de mensenrechtensituatie in Iran te bespreken.¹⁴ Sinds september woeden er aanhoudende protesten in Iran naar aanleiding van de dood van Mahsa Amini nadat zij was opgepakt en mishandeld door de Iraanse 'moraalpolitie' voor het schenden van de hoofddoekenwet voor vrouwen.¹⁵ Na de Iraanse Revolutie in 1979 is het sinds 1983 verplicht voor vrouwen om hun haar te bedekken en wijde, vormloze kleding te dragen.¹⁶ Een belangrijke juridische kwestie is dat de misdaad van een 'slechte hijabi' of 'ongepaste hijab' niet

7 Resolutie 2653 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (31 oktober 2022), *UN Doc S/RES/2653* (2022).

8 'UN Security Council in Review October 2022', SCPCRB/SCAD oktober 2022.

9 Veiligheidsraad (7 oktober 2022), 'Persverklaring van de Veiligheidsraad over de situatie in Burkina Faso'.

10 Veiligheidsraad (4 november 2022), 'Election of a member of the International Court of Justice', *UN Doc S/PV9182*.

11 Veiligheidsraad (2 november 2022), 'Russian Federation: draft resolution', *UN Doc S/2022/821*.

12 Veiligheidsraad (2 november 2022), 'Russian Federation: draft resolution', *UN Doc S/2022/821*.

13 'UN Security Council in Review November 2022', SCPCRB/SCAD november 2022.

14 'Human Rights Council to Hold Special Session on the Islamic Republic of Iran on 24 November', *OHCHR* 11 november 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/11/human-rights-council-hold-special-session-islamic-republic-iran-24-november?sub-site=HRC>.

15 'Iraanse vrouw sterft na arrestatie door religieuze politie', *NOS* 17 september 2022, <https://nos.nl/artikel/2444907-iraanse-vrouw-sterft-na-arrestatie-door-religieuze-politie>.

16 'Iraanse vrouw sterft na arrestatie door religieuze politie', *NOS* 17 september 2022, <https://nos.nl/artikel/2444907-iraanse-vrouw-sterft-na-arrestatie-door-religieuze-politie>.

door de wet wordt gedefinieerd.¹⁷ Omdat de wet hierover vaag is kunnen handhavers zoals de zedenpolitie ervoor kiezen om het strenger te interpreteren en hard op te treden tegen vrouwen.¹⁸ In de praktijk wordt er hard opgetreden tegen het overtreden van deze regels. Zo is in 2019 de Iraanse advocaat Nasrin Sotoudeh veroordeeld tot 38 jaar en 148 zweepslagen voor het vertegenwoordigen van vrouwen die waren opgepakt voor het afdoen van hun hoofddoek.¹⁹ Dit terwijl in de *Universal Periodic Review* van Iran in 2019 er maar liefst 22 landen de aanbeveling hadden gedaan dat Iran het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen zou moeten ondertekenen en ratificeren.²⁰ Inmiddels benoemt de aangenomen resolutie A/HRC/RES/S-35/1 van de Raad expliciet het gewelddadige optreden van Iran tegen vreedzame protesten, willekeurige arrestaties, seksueel en gender gerelateerd geweld, marteling, gedwongen verdwijning, evenals honderden overleden vreedzame demonstranten.²¹ Naast het oproepen van de onmiddellijke stopzetting van deze schendingen dringt de Raad er bij Iran op aan om toegang te verlenen aan de Speciale Rapporteur voor de mensenrechtensituatie in Iran, in het bijzonder waar het gaat om detentieplekken.²² De resolutie creëert ook een mandaat voor de oprichting van een *fact-finding mission* tot de 55ste sessie van de Raad (begin 2024) om onderzoek te doen naar mogelijke mensenrechtenschendingen sinds het begin van de protesten in september.²³

De 51ste sessie van de Mensenrechtenraad liep af op 7 oktober met 41 aangenomen resoluties, waaronder de benoeming van een nieuwe Speciale Rapporteur voor de mensenrechtensituatie in Rusland.²⁴ Daarnaast heeft op 20 oktober het Mensenrechtencomité zich uitgesproken over de Russische situatie, in afwezigheid van de Russische delegatie.²⁵ Het Comité uitte zijn zorgen over de buitensporige en onevenredige beperkingen van rechten, waaronder de vrijheid van meningsuiting en vergadering van journalisten, politieke dissidenten, advocaten en mensenrechtactivisten, en sluiting van mediakanalen en websites.²⁶ Een comitélid benadrukte dat er duizenden gevallen van intimidatie en vervolging van journalisten waren geweest, en tientallen

17 'Iran protests: Mahsa Amini's death puts morality police under spotlight', *BBC* 21 september 2022, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-62984076>.

18 'Iran protests: Mahsa Amini's death puts morality police under spotlight', *BBC* 21 september 2022, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-62984076>.

19 'Nasrin Sotoudeh: Iran lawyer who defended headscarf protesters jailed', *BBC* 11 maart 2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-47531312>.

20 Algemene Vergadering (27 december 2019), 'Report of the Working Group on the Universal Periodic Review* Islamic Republic of Iran', *UN Doc A/HRC/43/12*.

21 Resolutie A/HRC/RES/S-35/1 van de Mensenrechtenraad (29 november 2022).

22 Resolutie A/HRC/RES/S-35/1 van de Mensenrechtenraad (29 november 2022).

23 Resolutie A/HRC/RES/S-35/1 van de Mensenrechtenraad (29 november 2022).

24 'Human Rights Council Concludes Fifty-First Regular Session after Adopting 41 Texts', *UNHRC* 7 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/human-rights-council-concludes-fifty-first-regular-session-after-adopting-41?sub-site=HRC>.

25 'Human Rights Committee Considers Report of the Russian Federation in the Absence of a Delegation, Experts Raise Issues on the Persecution of Journalists and the Arrests of Protesters', *United Nations* 20 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/news/2022/10/human-rights-committee-considers-report-russian-federation-absence-delegation-experts>.

26 'Human Rights Committee Considers Report of the Russian Federation in the Absence of a Delegation, Experts Raise Issues on the Persecution of Journalists and the Arrests of Protesters', *United Nations* 20 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/news/2022/10/human-rights-committee-considers-report-russian-federation-absence-delegation-experts>.

moorden en pogingen tot moord zonder enig opvolgend onderzoek.²⁷ Er zijn signalen dat honderden Russische journalisten zijn opgepakt wegens berichtgeving over de oorlog in Oekraïne of protesten daarover.²⁸ Volgens het Comité wordt het recht op vrijheid van meningsuiting geschonden en houdt Rusland zich niet aan het internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten. Amper twee weken na de Raad bracht de onderzoekscommissie voor schendingen van mensenrechten en het humanitair oorlogsrecht in Oekraïne een rapport uit waarin duidelijk wordt dat ernstige schendingen inderdaad plaats hebben gevonden.²⁹ Het rapport spreekt van standrechtelijke executies, onwettige opsluiting, marteling, mishandeling, verkrachting en ander seksueel geweld gepleegd door Russische strijdkrachten in bezette gebieden.³⁰ Oekraïense troepen hebben in sommige gevallen ook schendingen van het internationaal humanitair recht begaan, waaronder twee incidenten die als oorlogsmisdaden kunnen worden aangemerkt.³¹ De Commissie moet haar bevindingen en aanbevelingen, onder meer over de verantwoordingsplicht van degenen die verantwoordelijk zijn voor de schendingen, in maart 2023 aan de Raad presenteren.³²

Ook was er tijdens de 51ste sessie van de Raad aandacht voor de situatie in Belarus. Waarnemend Hoge Commissaris Al-Nashif uitte haar zorgen over het politiek klimaat van onderdrukking gepaard met de achteruitgang van de mensenrechtensituatie.³³ Straffeloosheid heerst en het recht op vrijheid van meningsuiting, vereniging en deelname aan openbare aangelegenheden wordt geschonden. Er zijn momenteel meer dan 1300 politieke gevangenen, waaronder politieke tegenpartijen, activisten, mensenrechtenverdedigers, journalisten en protesterenden. Als reactie heeft Belarus aangegeven dat het rapport ver van de realiteit staat en dat de OHCHR goed zou doen om juist de Amerikaanse verkiezingen te onderzoeken. Het feit dat het Belarussische maatschappelijk middenveld veel tegenslagen heeft gehad is niet onopgemerkt gebleven op het internationale toneel. De Belarussische organisatie *Human Rights Center Visna* heeft dit jaar

27 'Human Rights Committee Considers Report of the Russian Federation in the Absence of a Delegation, Experts Raise Issues on the Persecution of Journalists and the Arrests of Protesters', *United Nations* 20 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/news/2022/10/human-rights-committee-considers-report-russian-federation-absence-delegation-experts>.

28 'Human Rights Committee Considers Report of the Russian Federation in the Absence of a Delegation, Experts Raise Issues on the Persecution of Journalists and the Arrests of Protesters', *United Nations* 20 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/news/2022/10/human-rights-committee-considers-report-russian-federation-absence-delegation-experts>.

29 'UN Commission has found an array of war crimes, violations of human rights and international humanitarian law have been committed in Ukraine', *UNHRC* 18 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/un-commission-has-found-array-war-crimes-violations-human-rights-and?sub-site=HRC>.

30 'Independent International Commission of Inquiry on Ukraine – Note by the Secretary-General' (18 oktober 2022), *UN.Doc. A/77/533*, <https://www.ohchr.org/en/documents/reports/a77533-independent-international-commission-inquiry-ukraine-note-secretary>.

31 'Independent International Commission of Inquiry on Ukraine – Note by the Secretary-General' (18 oktober 2022), *UN.Doc. A/77/533*, <https://www.ohchr.org/en/documents/reports/a77533-independent-international-commission-inquiry-ukraine-note-secretary>.

32 'UN Commission has found an array of war crimes, violations of human rights and international humanitarian law have been committed in Ukraine', *UNHRC* 18 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/un-commission-has-found-array-war-crimes-violations-human-rights-and?sub-site=HRC>.

33 'Office of High Commissioner Describes a Climate of Repression in Belarus, a Deterioration of the Human Rights Situation, Serious Violations, and Rampant Impunity', *UNHRC* 23 september 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/09/office-high-commissioner-describes-climate-repression-belarus-deterioration?sub-site=HRC>.

de Nobelprijs gewonnen.³⁴ Ook vanuit Nederland wordt het werk van deze organisatie als belangrijke drijfveer in de protesten tegen Loekasjenko gewaardeerd; de organisatie ontving op 8 december de Mensenrechtentulp.³⁵ De tulp is een prijs in de vorm van internationale erkenning en een financiële bijdrage van 100.000 euro die wordt uitgereikt aan mensenrechtenverdedigers die een bijzondere prestatie hebben verricht.³⁶ In oktober riepen verschillende experts binnen de VN, zoals de special rapporteurs voor respectievelijk Belarus, mensenrechtenverdedigers en de vrijheid van meningsuiting, op tot de vrijlating van de oprichter van Viasna.³⁷ 'Lange gevangenisstraffen die zijn opgelegd aan mensenrechtenverdedigers zijn symbolisch voor het misbruik van het rechtssysteem en de straffeloosheid waarmee de Wit-Russische autoriteiten optreden', aldus de experts.³⁸

Het Comité voor de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden

Het Comité voor de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden heeft van 19 tot en met 30 september zijn 35ste zitting gehouden.³⁹ Het hoofddoel van deze zitting was de voortzetting van het landenonderzoek, waarbij Bolivia, Syrië en Venezuela onder de loep werden genomen.⁴⁰ De belangrijkste bevindingen van de commissie betroffen het gebrek aan regularisatie van migranten in elk van de staten. Het Comité uitte haar bezorgdheid over het grote aantal migranten dat de afgelopen jaren Bolivia is uitgezet en haar bezorgdheid over de migranten in Syrië vanwege het aanhoudende gewapende conflict en de instabiliteit in het land. Het Comité was ook kritisch over het feit dat migrantenvrouwen niet dezelfde wettelijke rechten kunnen overdragen aan hun kinderen en hun nationaliteit niet kunnen behouden of wijzigen. Het uitte ten slotte zijn bezorgdheid over de verslechtering van de consulaire dienstverlening in Venezuela en de misdrijven die in het buitenland tegen Venezolaanse migranten worden gepleegd.⁴¹

Tijdens de 35ste zitting besprak het Comité tevens het ontwerp van een *General Comment* over het Verdrag en het *Global Compact* voor veilige, ordelijke en reguliere migratie.⁴² Zoals in het definitieve ontwerp wordt uitgelegd, vormt dit *Global Compact* een niet-juridisch bindend

34 'Organisatie Wit-Russische Nobelprijswinnaar ontvangt Mensenrechtentulp', *NRC* 8 december 2022, <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/12/08/wit-russische-nobelprijswinnaars-ontvangen-mensenrechtentulp-a4150919>.

35 'Organisatie Wit-Russische Nobelprijswinnaar ontvangt Mensenrechtentulp', *NRC* 8 december 2022, <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/12/08/wit-russische-nobelprijswinnaars-ontvangen-mensenrechtentulp-a4150919>.

36 'Mensenrechtentulp', *Rijksoverheid*, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/mensenrechten/mensenrechtentulp>.

37 'UN experts call for immediate release of jailed Nobel winner and other rights defenders in Belarus', *OHCHR* 10 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/un-experts-call-immediate-release-jailed-nobel-winner-and-other-rights>.

38 'UN experts call for immediate release of jailed Nobel winner and other rights defenders in Belarus', *OHCHR* 10 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/un-experts-call-immediate-release-jailed-nobel-winner-and-other-rights>.

39 CMW (4 oktober 2022), 'UN Committee on Migrant Workers publishes findings on Bolivia, Syria and Venezuela'.

40 CMW (4 oktober 2022), 'UN Committee on Migrant Workers publishes findings on Bolivia, Syria and Venezuela'.

41 CMW (4 oktober 2022), 'UN Committee on Migrant Workers publishes findings on Bolivia, Syria and Venezuela'.

42 CMW (28 september 2022), 'Committee on Migrant Workers Discusses Draft General Comment on the Convergence of the Convention and the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration'.

samenwerkingskader dat voortbouwt op de verbintenissen die de lidstaten zijn aangegaan in de Verklaring van New York voor vluchtelingen en migranten van 2016.⁴³ Het *Compact* heeft ten doel internationale samenwerking tussen alle actoren op het gebied van migratie te bevorderen, en erkent dat geen enkele staat migratie alleen kan aanpakken. Het *Compact* handhaaft de soevereiniteit van staten en hun verplichtingen op grond van het internationaal recht.⁴⁴ De besprekingen waren toegespitst op het opnemen van het perspectief van de rechten van personen met een handicap, zoals bedoeld in het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en op het verduidelijken van de verplichtingen van staten met betrekking tot het teruggedrijven van migranten.⁴⁵

Ten slotte, meer dan een derde van de inwoners van Oekraïne heeft het land moeten ontvluchten, wat de aandacht vestigt op de slechte en vaak kritieke situatie waarin vrouwen, kinderen, ouderen en gehandicapten terecht zijn gekomen. Het Comité wilde de staten herinneren aan hun wettelijke verplichtingen om met name de rechten van kinderen te beschermen, kijkend naar het recht op een naam, identiteit, nationaliteit, gezinsleven en bescherming tegen geweld en misbruik.⁴⁶

Comité tegen foltering en Subcomité inzake de voorkoming van foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing

Het Comité tegen foltering (CAT) heeft van 31 oktober tot 25 november zijn 75ste zitting gehouden. In deze zitting heeft het Comité de inspanningen van Australië, Tsjaad, El Salvador, Malawi, Somalië en Oeganda beoordeeld.⁴⁷ Tijdens de openingstoespraak stelde de heer Cisse-Gouro van het Bureau van de Hoge Commissaris een probleem aan de orde waarmee bijna alle comités worden geconfronteerd, namelijk dat er in alle regio's nog steeds melding wordt gemaakt van surveillance van personen en groepen die met de Verenigde Naties samenwerken. Hij wees erop dat er steeds meer bewijzen zijn van online surveillance en cyberaanvallen.⁴⁸ Het Comité besprak de volgende belangrijkste verontrustende situaties: Australië's voortdurende detentie van alle niet-geautoriseerde migranten, inclusief kinderen; El Salvador's ernstige mensenrechtenschendingen tijdens de noodtoestand; Tsjaad's gebrek aan onderzoek naar het vermeende gebruik van dodelijke wapens door veiligheidstroepen tijdens de presidentsverkiezingen en de oprichting van de Militaire Overgangsraad in april 2021 en de prevalentie van gevangenisgeweld; Malawi's ernstige overbevolking van de gevangenis; Somalië's onvermogen om een definitie van foltering en een specifiek strafbaar feit in de legaten vast te stellen of een nationale mensenrech-

43 Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (3 oktober 2016), 'Resolution adopted by the General Assembly on 19 September 2016', *UN Doc A.RES.71.1*.

44 Global Compact for Migration (11 juli 2018), 'Global Compact for Safe Orderly and Regular Migration Final Draft'.

45 CRM (28 september 2022), 'Committee on Migrant Workers Discusses Draft General Comment on the Convergence of the Convention and the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration'.

46 CRM (10 oktober 2022), 'Ukraine: UN experts says migrants in vulnerable situation at heightened risk'.

47 CAT (25 november 2022), 'Committee Against Torture Opens Seventy-Fifth Session in Geneva'.

48 CAT (31 oktober 2022), 'Opening Address by Mahamane Cisse-Gouro, Director Human Rights Council and Treaty Mechanisms Division Office of the High Commissioner for Human Rights'.

teninstelling op te richten; en tot slot het vermeende frequente gebruik door Uganda van foltering en mishandeling en van buitensporig geweld in de context van COVID-19 maatregelen.⁴⁹

Op 29 november hebben het CAT en het Subcomité inzake de voorkoming van foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (SPT) hun eerste gezamenlijke actieverklaring afgelegd, als reactie op de weigering van Nicaragua om met beide instanties samen te werken bij het aanpakken en voorkomen van foltering in het land.⁵⁰ Gezien de ernst van de situatie heeft het SPT de bevindingen van het staatsbezoek in 2014 en het feit dat Nicaragua geen enkele inspanning heeft geleverd om het verdrag uit te voeren, of met beide instanties samen te werken, publiek gemaakt. Het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing is in 2005 door Nicaragua geratificeerd en verder is het Facultatief Protocol in 2009 geratificeerd.⁵¹ Daarom heeft Nicaragua, overeenkomstig zijn verplichtingen, geen delegatie gestuurd om deel te nemen aan de openbare toetsing tijdens de zitting van het CAT, hebben de autoriteiten het geplande bezoek van het SPT in 2023 afgewezen en zijn meerdere verzoeken om privégespreken te hebben afgewezen. Het SPT heeft het CAT formeel verzocht een verklaring af te leggen en het verslag over 2014 te publiceren.⁵² In het verslag over 2014 werd gewezen op talrijke schendingen van het verdrag en het facultatieve protocol, met veel aandacht voor het gevangeniswezen en daarbinnen de stelselmatige vrijheidsberoving en wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing.⁵³ Het SPT was verder niet in zitting.

Handicapcomité

In de 27e sessie van het Handicapcomité werden de rapportages van Bangladesh, China, Indonesië, Japan, Lao, Nieuw Zeeland en Singapore beoordeeld door het Comité, evenals de rapportages van 'China (Hong Kong)' en 'China (Macau)'. Vanzelfsprekend was het Comité zeer kritisch over China – zowel de situatie in Xinjiang als de represailles tegen mensenrechtenorganisaties in China en Hong Kong kwamen aan bod. Ook sprak het Comité zorg uit voor de mensen met een beperking die vast zouden zitten in de oorlogszone in Oekraïne.⁵⁴

Ook sprak het Comité zich uit over een aantal individuele 'communicaties' – de naam voor 'uitspraken' van VN-Verdragsorganen zoals het Handicapcomité. De VN-verdragen voorzien in een individuele klachtprocedure, waarbij burgers van de liststaat het Comité kunnen vragen

49 CAT (25 november 2022), 'Committee against Torture Adopts Concluding Observations on Australia, El Salvador, Chad, Malawi, Somalia and Uganda Before Closing its Seventy-Fifth Session'.

50 CAT (29 november 2022), 'Nicaragua: Two UN rights committees deplore refusal to cooperate and lack of information'.

51 CAT (29 november 2022), 'Nicaragua: Two UN rights committees deplore refusal to cooperate and lack of information'.

52 CAT (29 november 2022), 'Nicaragua: Two UN rights committees deplore refusal to cooperate and lack of information'.

53 CAT (28 november 2022), 'Advance Unedited Version Visit to Nicaragua: recommendations and observations for the State party, by the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment', *UN Doc CAT/OP/NIC/ROSP/1*.

54 'UN disability rights committee publishes findings on Bangladesh, China, Indonesia, Japan, Korea, Lao, New Zealand, Singapore and Ukraine', *OHCHR* 9 september 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/09/un-disability-rights-committee-publishes-findings-bangladesh-china-indonesia>.

om te oordelen over hun situatie. Het Comité velt dan een niet-bindend, maar politiek zwaarwegend oordeel over of het handelen van de lidstaat in strijd was met het verdrag waar het op toeziet. Het Comité sprak zich in deze sessie uit over vier zaken, waarvan er in twee een schending van het verdrag werd geconstateerd.

In *Maria Simona Bellini/Italië* handelde Italië in strijd met het verdrag door gebrekkige juridische positie van en ondersteuning voor verzorgers die zorg bieden aan hun familielid met een beperking.⁵⁵ In *Lauren Henley/Australië* schond Australië het verdrag door de klager geen audiobeschrijving aan te bieden voor *free-to-air* televisie (bijvoorbeeld in Nederland NPO1, 2 en 3 en de regionale omroepen).⁵⁶

Ook nam het Comité meerdere beleidsdocumenten aan: ten eerste nam het *General Comment No 8 (GC8)* aan, over het recht op werk en werkgelegenheid voor mensen met een beperking. Een *General Comment* is een gezaghebbende interpretatie van het verdrag waar het Comité op toeziet: in dit geval legt GC8 nader uit wat de rechten zijn die voortvloeien uit artikel 27 VN-Handicapverdrag. Hoewel de juridische waarde die aan deze *Comments* wordt toegekend per lidstaat verschilt, worden ze regelmatig gebruikt door de Nederlandse rechter wanneer deze moet interpreteren welke verplichtingen uit de VN-Verdragen voortvloeien.⁵⁷ GC8 verduidelijkt wat het recht op werk en werkgelegenheid precies in zou moeten houden, waarbij onder andere aandacht wordt besteed aan het openstellen van de arbeidsmarkt voor mensen met een beperking, het voorkomen van discriminatie in het wervingsproces en op de werkvloer, en de loonhoogte. De grootste toegevoegde waarde van GC8⁵⁸ is dat het op niet mis te verstane wijze uitlegt dat het aanbieden van *segregated employment*, zoals sociale werkplaatsen, niet volstaat om aan het recht op werk uit artikel 27 VN-Handicapverdrag te voldoen. Deze werkvormen segregeren namelijk mensen met een beperking van de open arbeidsmarkt, limiteren mensen met een beperking in hun arbeidskeuze, en remunereren hun werknemers vaak slechter dan niet-gesegregerde werkplaatsen, aldus het Comité.⁵⁹

Ook reageert het Comité op de actualiteit: zo gaf het aanvullende Guidelines over het deinstitutionaliseren van mensen in crisistijd (naar aanleiding van de coronapandemie)⁶⁰ en werd er een speciale bijeenkomst gehouden omtrent de behandeling van Oekraïense vluchtelingen met een beperking.⁶¹

55 VN-Handicapcomité 3 oktober 2022, 51/2018 (*Maria Simona Bellini/Italië*).

56 VN-Handicapcomité 23 september 2022, 56/2018 (*Lauren Henley/Australië*).

57 Dit heeft onder andere te maken met de bindende werking die de Grondwet toekent aan 'besluiten van internationale organisaties' in het Nederlands recht, conform artikel 94 Grondwet. Zie o.a. M.L. van Emmerik, J.P. Loof & Y.E. Schuurmans, *Systeemwaarborgen voor de kernwaarden van de rechtspraak* (Research Memoranda 2/2014), Raad voor de Rechtspraak: Leiden 2014, par. 2.2.5.1.

58 Handzame samenvatting van het European Disability Forum: 'The new General Comment on employment of persons with disabilities', EDF 15 september 2022, <https://www.edf-feph.org/the-new-general-comment-on-employment-of-persons-with-disabilities/>.

59 'General comment No. 8 (2022) on the right of persons with disabilities to work and employment' (9 september 2022), *UN Doc CRPD/C/GC/8*, deel A.

60 'Guidelines on deinstitutionalization, including in emergencies' (10 oktober 2022), *UN Doc CRPD/C/5*.

61 'Committee on the Rights of Persons with Disabilities Holds Meeting with States Parties on the Situation of Persons with Disabilities in Ukraine and in Countries where they Fled Following the Russian Aggression', *OHCHR* 17 augustus 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/08/committee-rights-persons-disabilities-holds-meeting-states-parties-situation>.

Vrouwenrechtencomité

Het Vrouwenrechtencomité kwam bijeen tijdens diens 83ste sessie om de statenrapportages van Armenië, België, Finland, Gambia, Honduras, Saint Kitts en Nevis, Zwitserland en Oekraïne te bespreken. Uiteraard ging het in de rapporten van Armenië en Oekraïne over de positie van vrouwen in oorlogstijd, terwijl de rapporten van België en Zwitserland bijvoorbeeld meer zagen op straf(proces)rechtshervormingen.⁶²

Daarnaast sprak het Comité zich uit over twee individuele communicaties, over Mexico en Zwitserland. De zaak *Sandra Luz Román Jaimes/Mexico* betrof het nalatige onderzoek van de Mexicaanse autoriteiten naar de verdwijning van de dochter van mevrouw Román Jaimes. Dit was in strijd met artikel 2 van het VN-Vrouwenrechtenverdrag, dat staten verplicht tot het effectief beschermen van vrouwen middels diens rechtbanken of andere instellingen.⁶³ *B.M./Zwitserland*, omtrent kinderbijslag, werd niet-ontvankelijk verklaard.⁶⁴

Ook het Vrouwenrechtencomité nam een gezaghebbende interpretatie van hun eigen verdrag aan – in het geval van het VN-Vrouwenrechtenverdrag heet dit een *General Recommendation* in plaats van de reeds besproken *General Comment* van het VN-verdrag Handicap. De *General Recommendation No. 39 (GR39)* betreft de rechten van inheemse vrouwen en meisjes.⁶⁵ Het is het eerste internationale instrument dat zich volledig richt op dit onderwerp. GR39 geeft specifieke instructies aan de lidstaten over het nakomen van de verdragsverplichtingen uit het VN-Vrouwenrechtenverdrag ten aanzien van inheemse vrouwen en meisjes. Zij moeten beter beschermd worden tegen de vele en onderling verbonden vormen van discriminatie, waarbij factoren als gender, geslacht, cultuur, ras, etniciteit en socio-economische status in elkaar overlopen. Ook dient hun toegang tot de rechter verbeterd te worden, moeten lidstaten meer ondersteuning bieden voor inheemse rechtssystemen, en monitoren wanneer deze inheemse rechtssystemen in strijd handelen met internationale mensenrechten. Naast deze algemene instructies wordt ook verder toegelicht hoe lidstaten hun verplichtingen jegens inheemse vrouwen en meisjes kunnen nakomen als het gaat om specifieke artikelen. Hier bespreekt het Comité bijvoorbeeld het recht op deelname aan het politieke en openbare leven, het recht op onderwijs en rechten op voedsel, land- en waterrechten.

Kinderrechtencomité

In de 91ste sessie van het Kinderrechtencomité kwamen de statenrapportages van Duitsland, Koeweit, Noord-Macedonië, de Filipijnen, Zuid-Sudan, Ukraine, Oezbekistan en Vietnam aan bod. Helaas was een veelvoorkomend thema kinderrechten in oorlogstijd – onder andere in

62 Samenvatting van de rapportages te vinden via 'UN women's rights committee publishes findings on Armenia, Belgium, Finland The Gambia, Honduras, Saint Kitts and Nevis, Switzerland and Ukraine', *OHCHR* 31 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/un-womens-rights-committee-publishes-findings-armenia-belgium-finland-gambia>.

63 VN-Vrouwenrechtencomité 15 november 2022, 153/2020 (*Sandra Luz Román Jaimes/Mexico*).

64 VN-Vrouwenrechtencomité 17 november 2022, 132/2018 (*B.M./Zwitserland*).

65 'General recommendation No.39 (2022) on the rights of Indigenous women and Girls' (26 oktober 2022), *UN Doc CEDAW/C/CG/39*.

de rapportage van de Filipijnen, Zuid-Soedan en Oekraïne, maar ook ging het in de rapportage van Duitsland over opvang van kindervluchtelingen.

Ook sprak het Comité zich uit over maar liefst vijf individuele communicaties – van Denemarken, Finland, Ierland, Spanje en Zwitserland. De meest opvallende hiervan was *P.N. et al./Finland*. De zaak betreft zes Finse kinderen die vast werden gehouden in het noorden van Syrië. Finland handelde in strijd met het VN-Kinderrechtenverdrag door niet genoeg te doen om de kinderen terug te halen – drie van de kinderen zijn nog steeds in Syrië.⁶⁶ Het Comité versterkt hiermee diens ‘jurisprudentie’ omtrent de repatriatieplicht onder het VN-Kinderrechtenverdrag. Een vergelijkbare uitspraak was reeds gedaan in *S.H. et al./Frankrijk*.⁶⁷

Buiten de ‘standaard’ statenrapportages en communicaties was er bijzondere aandacht voor illegale internationale adoptie en het groeiende aantal kinderen dat achter inconsistenties of fouten komt in hun adoptieproces.⁶⁸ Ook sprak het Comité over de kinderrechtensituatie in Ierland, Iran en Haïti. Ierland was namelijk eerder aangesproken op systematisch racisme in institutionele kinderopvang in de jaren ‘40-’90. Het land heeft hier inmiddels formele excuses voor aangeboden, en een betalingsplan voor schadevergoedingsbetalingen aangenomen,⁶⁹ waarmee het Comité Ierland complimenteert.⁷⁰ Iran werd daarentegen aangesproken op de gewelddadige reactie op de vreedzame protesten in september en oktober, waarbij vermoedelijk minimaal 23 kinderen zijn gedood; het jongste slachtoffer was 11 jaar oud. Daarnaast zijn honderden kinderen gewond geraakt, gearresteerd en gefolterd.⁷¹ Ten slotte vraagt het Comité de internationale gemeenschap om kinderen in Haïti te helpen. Door onder andere stijgend geweld in Haïti, de terugkeer van cholera en groeiende ondervoeding, gaat de meerderheid van de kinderen daar niet meer naar school.⁷²

Rassendiscriminatiecomité

66 VN-Kinderrechtencomité 20 oktober 2022, 100/2019 (*P.N. et al./Finland*). Zie ook de samenvatting op ‘Finland violated rights of Finnish children detained in northern Syria by failing to repatriate them, UN committee finds’, *OHCHR* 12 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/finland-violated-rights-finnish-children-detained-northern-syria-failing>.

67 VN-Kinderrechtencomité 23 februari 2022, 77/2019, 109/2019 (*S.H. et al./France*). Zie ook de samenvatting op ‘France violated rights of French children detained in Syria by failing to repatriate them, UN committee finds’, *OHCHR* 24 februari 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/02/france-violated-rights-french-children-detained-syria-failing-repatriate>.

68 ‘Illegal intercountry adoptions must be prevented and eliminated: UN experts’, *OHCHR* 29 september 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/09/illegal-intercountry-adoptions-must-be-prevented-and-eliminated-un-experts>.

69 ‘Mother and Baby Institutions Payment Scheme Bill 2022’, *Houses of the Oireachtas* 15 november 2022, <https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/bill/2022/97/eng/initiated/b9722d.pdf>.

70 ‘Ireland: UN experts call for adequate redress for systemic racism and racial discrimination in childcare institutions’, *OHCHR* 23 september 2022, <https://www.ohchr.org/en/statements/2022/09/ireland-un-experts-call-adequate-redress-systemic-racism-and-racial>.

71 ‘Iran: End killings and detentions of children immediately, UN Child Rights Committee urges’, *OHCHR* 17 oktober 2022, <https://www.ohchr.org/en/statements-and-speeches/2022/10/iran-end-killings-and-detentions-child-ren-immediately-un-child>.

72 ‘Immediate action needed to save children’s lives in Haiti amid triple threat of cholera, malnutrition and violence, UN child rights committee warns’, *OHCHR* 1 november 2022, <https://www.ohchr.org/en/statements/2022/11/immediate-action-needed-save-childrens-lives-haiti-amid-triple-threat-cholera>.

In november kwam het Rassendiscriminatiecomité bijeen om de rapportages van Bahrein, Botswana, Brazilië, Frankrijk, Georgië en Jamaica te behandelen.⁷³

Het Comité maakte van diens *Early Warning and Urgent Measures*-bevoegdheid gebruik om China aan te spreken op mensenrechtenschendingen in Xinjiang. Deze bevoegdheid, gecreëerd in 1993, staat het Comité toe om op eigen initiatief 'vroegtijdig' een land te waarschuwen of om te reageren op 'urgente' situaties.⁷⁴ Het Comité vraagt China dan ook om alle beschuldigingen van mensenrechtenschendingen te onderzoeken, en de gedetineerden en 'deelnemers' van 'opleidingskampen' vrij te laten.⁷⁵ Dit kan worden gezien als een escalatie – het Comité tikte China al op de vingers in diens statenrapportage in 2018, en vroeg om een *follow-up* rapport in 2019. Omdat er geen verbeteringen zijn getoond, wordt er nu officieel geconcludeerd dat China in strijd handelt met het VN-Verdrag tegen rassendiscriminatie totdat het van koers wijzigt. Dergelijke koerswijziging ligt echter niet in de lijn der verwachting, gelet op het statement van de Chinese vertegenwoordiger Liu Yuyin 'on the so-called Decision', waarin het Comité wordt verweten een politiek instrument van het westen te zijn.⁷⁶

Overigens is het verzoeken van een *follow-up* door het Comité dan weer minder uniek – ook Nederland werd op 25 augustus 2021 verzocht om binnen een jaar te laten weten wat het met de adviezen van het Comité zou doen. Dit betrof specifiek de aanbevelingen ten aanzien van haatdragende taal en het meldpunt internetdiscriminatie, onderzoek en registratie van racistische en discriminatoire motieven bij misdrijven, en gelijke kansen in het onderwijs.⁷⁷ Het rapport werd netjes op 26 augustus van dit jaar ingeleverd.

Comité voor Economische, Sociale en Culturele Rechten

Het CESCR was van 26 september tot en met 14 oktober bijeen in hun 72ste zitting. Tijdens deze zitting nam het Comité slotopmerkingen aan over de verslagen van El Salvador, Mongolië, Italië,

73 'UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination publishes findings on Bahrain, Botswana, Brazil, France, Georgia and Jamaica', *OHCHR* 2 december 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/12/un-committee-elimination-racial-discrimination-publishes-findings-bahrain>.

74 'About the early-warning measures and urgent procedures', *UN Treaty Body Database*, https://tinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/AboutEWUA.aspx.

75 'China: UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination calls for probe into Xinjiang rights violations', *OHCHR* 24 november 2022, www.ohchr.org/en/press-releases/2022/11/china-un-committee-elimination-racial-discrimination-calls-probe-xinjiang.

76 'Remarks of the Chinese Mission Spokesperson Liu Yuyin on the so-called Decision of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination', *Permanent Mission of the People's Republic of China to the United Nations* 24 november 2022, http://geneva.china-mission.gov.cn/eng/ryrbt/202211/t20221125_10980640.htm.

77 Brief van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 1 november 2022, 2022-0000194093, <https://open.overheid.nl/repository/ronl-e371eb7ad5078515f165fd8f8437d3ee5f3d5490/1/pdf/kamerbrief-tussentijdse-rapportage-aan-het-cerd-augustus-2022.pdf>. Het rapport zelf is hier te vinden: 'Interim report on the implementation of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (CERD) by the Kingdom of the Netherlands, to be submitted by August 2022', bijlage bij Brief van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 1 november 2022, <https://open.overheid.nl/repository/ronl-6a2b6d8fbf25f596e5b22622d49561145e8b4733/1/pdf/bijlage-1-tussentijdse-rapportage-cerd-augustus-2022.pdf>.

Guatemala, Tadzjikistan en Luxemburg.⁷⁸ Kijkend naar de algemene aspecten die werden besproken en waarover het Comité zijn bezorgdheid uitsprak, lag de nadruk op de maatregelen van El Salvador ter bevordering van het gebruik van bitcoin, de inspanningen van Mongolië om armoede te bestrijden, de maatregelen van Italië om informeel werk te ontmoedigen, Guatemala's maatregelen om ondervoeding aan te pakken, de hoge corruptie en buitenlandse schuld van Tadzjikistan en Luxemburg's remedies voor schendingen van de mensenrechten door bedrijven.⁷⁹ De voorzitter, de heer Abdel-Moneim, merkte bij zijn slotopmerkingen op dat het Comité een ontwerp heeft herzien van het *General Comment* inzake de verplichtingen van het Verdrag inzake grond, dat binnenkort met de staten zal worden gedeeld. Ten slotte zal het Comité in een volgende zitting een sessie houden voor algemeen commentaar op niet-duurzame ontwikkeling.⁸⁰

Voorts heeft het CESCR van 17 oktober tot 21 oktober zijn 71ste pre-sessionele werkgroep gehouden. Tijdens deze besloten vergadering werden de lijsten van onderwerpen opgesteld voor de volgende landen: Cyprus, Honduras, IJsland, Peru, de Filipijnen en Polen.⁸¹ Deze lijsten met kwesties worden aan de regeringen gegeven als indicatie van welke kwesties het Comité als prioritair beschouwt.⁸²

78 CESCR (14 oktober 2022), 'Committee on Economic, Social and Cultural Rights Concludes Seventy-Second Session after Adopting Concluding Observations on Reports of El Salvador, Mongolia, Italy, Guatemala, Tajikistan and Luxembourg'.

79 CESCR (14 oktober 2022), 'UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights issues findings on El Salvador, Guatemala, Italy, Luxembourg, Mongolia and Tajikistan'.

80 CESCR (14 oktober 2022), 'Committee on Economic, Social and Cultural Rights Concludes Seventy-Second Session after Adopting Concluding Observations on Reports of El Salvador, Mongolia, Italy, Guatemala, Tajikistan and Luxembourg'.

81 CESCR (17-21 oktober 2022), '71 Pre-Sessional Working Group', https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=2543&Lang=en.

82 CESCR (april 2022), 'Information Note', https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2FCESCR%2FINF%2F71%2F33852&Lang=en.